

29 בינואר, 2025

## מכתב תגובה למערכת בעקבות מאמרו של אורי כהן 'היסטוריה אקדמית כמשרד יחסי ציבור'

יפעת וייס ועוזי רבהון, האוניברסיטה העברית בירושלים

בגיליון 33 של כתב העת ישראל פירסם פרופ' אורי כהן מאמר ביקורת בוטה על הספר שערכנו, תולדות האוניברסיטה העברית בירושלים: ההשכלה הגבוהה ומדינת הלאום (הוצאת מאגנס, 2024). מלבד סגנון הכתיבה, המאמר לוקה בשלושה כשלים אתיים חמורים. (1) היעדר גילוי נאות. כהן אינו מציין כי עורכי הספר, מושא הביקורת שכתב, הזמינו אותו לכתוב פרק מרכזי על מוסדות הניהול של האוניברסיטה. הוא השיב בחיוב לפנייה, ביקש מענק מוגדל לצורך חיפוש ארכיוני נרחב וקיבל לכך אישור, אלא שמסיבותיו שלו בחר להגיש טקסט באורך של כ-35 עמודים שלא עסק בנושא עליו הוסכם מראש וללא שימוש בחומרים אותם הצהיר שיאסוף. הצענו לו לערוך רביזיה, ולמעשה לכתוב את הפרק מחדש, אך הוא לא עשה זאת. המענק בתנאים אלה לא ניתן לו. כהן בחר שלא לשתף את קוראי מאמר הביקורת במעורבותו זו עם הספר שלנו.

(2) לשון הרע. במאמר הביקורת שלו ביקר כהן על היעדר פרק על מעורבותה המחקרית של האוניברסיטה העברית בקליטת העלייה ההמונית. בצד כך שהביקורת הזו מתעלמת מהעובדה שהשסע האתנו-עדתי נידון בכמה פרקים בספר, לרבות בפרקים שהוא לא התייחס אליהם במאמר הביקורת שלו, כהן חתם את הביקורת שלו בקביעה, שנוסחה כשאלה רטורית, 'האם אין בהתעלמות זו ביטוי לרצון ליישום הלכה למעשה של אותה התנהלות שזיהו כל-כך נכון פטינקין ורוטנשטרייך?' (בהם כהן דן מוקדם יותר במאמר שלו). זוהי האשמה חמורה, נטולת כל בסיס עובדתי, שפוגעת בעורכים לא רק אקדמית אלא גם אישית.

(3) הוצאת דיבה. כהן אינו בוחל להפנות את דברי הבלע שלו גם להנהלה הבכירה של האוניברסיטה העברית – הנשיא, הנגיד, והרקטור, תוך ציון שמותיהם, 'שליו את לידתו הרעיונית ושתרומותיהם הנדיבות איפשרו אותו'. אליבא דכהן, נושאי המשרה הללו 'כולים לומר בשביעות רצון שלספר היחצני הזה פיללו'. כאיש סגל כהן מודע לכך שכספים

המגוייסים לפרוייקטים מחקריים אינם 'תרומותיהם הנדיבות' של בכירי האוניברסיטה אלא כספי מדע שהם מגייסים מתוקף תפקידם. כמו כן, כהן פירסם שני מאמרים בכרכים קודמים של הסדרה, שניים מתלמידי המחקר עליהם המליץ פרסמו מאמרים בכרך זה, ואז כן עתה הוא יודע היטב כי יש לכותבים חופש אקדמי מוחלט, המאמרים עוברים ביקורת עמיתים אנונימית, הכרך כמכלול מלווה על ידי ועדה מדעית של עמיתים בכירים ומנוסים והדברים הרואים אור מבוססים על מחקר מדעי קפדני.

לאור האמור לעיל אין בכוונתנו כלל להיכנס לדיון על הביקורת גופה של כהן, המתרכזת בעיקרה בתרבות הארגונית של האוניברסיטה שהדיון בה לוקה בכרך להבנתו בחסר, ביקורת המתעלמת אגב לחלוטין מסוגיות של מחקר והוראה שנדונות בהרחבה בספר, סוגיות שהן ליבו של המוסד. אף כי אנו לא מסכימים להרבה חלקים מן הביקורת, הרי שהיא בגדר מה שיכול להיות מקובל בסוג כזה של פרסומים. אולם, אנו סבורים כי בשל התקלות האתיות החמורות בכתובת הביקורת, אין להתייחס אליה ברצינות.

כמו כן, אנו סבורים שמערכת כתב העת ישראל נכשלה כאן בתפקידה. היה עליה למנוע את פרסום המאמר בגירסתו הנוכחית העושה שימוש בלשון שהיא זרה לשיג והשיח המדעי. בוודאי לא היה מקום לכך בלי לאפשר לעורכי הספר הזדמנות להגיב לדברים באותה חוברת שבה פורסמה הביקורת. בכך פגעה המערכת קשות ביוקרתה של במה חשובה זו.